

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 20 LIP. 2018

Zespół Prawa Konstytucyjnego,
Międzynarodowego i Europejskiego

VII.053.2.2018.AMB

Pan
Konrad Firlej
Prezes Zarządu
Polskiego Towarzystwa
Gimnastycznego „Sokół”
ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 27
31-111 Kraków

Szanowny Panie Prezenie,

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 22 czerwca br., w którym zwraca się Pan do Rzecznika o wystąpienie do Sejmu RP z wnioskami o zmianę ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży ((Dz. U. z 2017 r., poz. 865; dalej jako: ustawa), w zakresie, w jakim reguluje możliwość terminacji ciąży, gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu, działając z upoważnienia Rzecznika, na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r., poz. 958), uprzejmie informuję, że Rzecznik nie podejmie zgłoszonej sprawy.

Problematyka zakresu legalności aborcji stanowi przedmiot ożywionej debaty społecznej. W przestrzeni publicznej zgłaszane są zarówno postulaty zaostrzenia przepisów antyaborcyjnych (np. inicjatywa komitetu „Stop aborcji”¹), jak i ich liberalizacji (np. projekt

¹ Przy czym Komitet Praw Ekonomicznych, Socjalnych i Kulturalnych w uwagach końcowych z 7 października 2016 r. odnosząc się do inicjatywy zmierzającej do zaostrzenia przepisów ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży podkreślił, że postanowienia zawarte w projekcie nowelizacji naruszają godność kobiety i pozostają w sprzeczności z takimi prawami podstawowymi, jak prawo do

„Ratujmy kobiety”). Mnogość poglądów w zakresie zagadnień kontrowersyjnych moralnie, takich jak aborcja, jest nieunikniona w społeczeństwie pluralistycznym. Nie ulega wątpliwości, że rolą prawodawcy jest wyważanie konkurujących ze sobą racji, tak aby regulacje normatywne jak najpełniej urzeczywistniały zasadę demokratycznego państwa prawnego i oczekiwania społeczne.

Obecnie polski prawodawca przewiduje trzy przypadki, w których zabieg przerywania ciąży jest legalny, tj. kiedy (1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej; (2) badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu; (3) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego. Wystąpienie powyższych okoliczności stwierdza inny niż dokonujący aborcji lekarz (przypadki 1 i 2) bądź prokurator (przypadek 3), zaś legalność zabiegu warunkowana jest zgodą pacjentki, która winna być wyrażona w formie pisemnej. Ponadto ustawodawca wskazuje, że aborcja przeprowadzona może być jedynie przez lekarza w warunkach szpitalnych (warunek ten dotyczy przesłanek 1 i 2). Dopuszczalność przerywania ciąży uzależniona jest od stadium ciąży (kryterium czasowe przerywania ciąży).

Zagadnienie możliwości legalnego poddania się zabiegowi aborcji związane jest z kwestią ochrony życia ludzkiego². Emanacją godności człowieka jest prawo do życia wyrażone w art. 38 Konstytucji RP, który stanowi, że: „Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia”. Warunkiem koniecznym poszanowania i ochrony godności jest zaś „ochrona biologicznej egzystencji człowieka przed zniszczeniem”³. Także Trybunał Konstytucyjny, w mającym doniosłe znaczenie dla omawianej problematyki wyroku wskazał, że „demokratyczne państwo prawa jako naczelną wartość stawia człowieka i dobra dla niego najcenniejsze. Dobrem takim jest życie, które

ochrony zdrowia i życia (zob. Komitet Praw Ekonomicznych, Socjalnych i Kulturalnych, Uwagi końcowe dotyczące szóstego raportu okresowego Polski, 7.10.16 r., E/C.12/POL/CO/6, dostępne pod adresem: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2fPOL%2fCO%2f6&Lang=en, 16.07.18 r.)

² J. Hołda, Z. Hołda, D. Ostrowska, J. A. Rybczyńska, *Prawa Człowieka. Zarys wykładu*, Warszawa 2014, s. 93 i n., T. Sroka, *Art. 38 Konstytucji* [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Legalis, 15.11.2017 r.

³ L. Bosek, *Gwarancje godności ludzkiej i ich wpływ na polskie prawo cywilne*, Warszawa 2012, s. 195.

w demokratycznym państwie prawa musi pozostawać pod ochroną konstytucyjną w każdym stadium jego rozwoju”⁴. Jednocześnie Trybunał zauważył, że „**stwierdzenie, że życie człowieka w każdej fazie rozwoju stanowi wartość konstytucyjną podlegającą ochronie, nie oznacza, że intensywność tej ochrony w każdej fazie życia i w każdych okolicznościach ma być taka sama**”.

Ponadto, prawo do prawnej ochrony życia – w przeciwieństwie do godności – może podlegać ograniczeniom, przy spełnieniu wymogów wynikających z zasady proporcjonalności⁵. Może mieć to miejsce wówczas, gdy pełna realizacja tej wartości mogłaby pozostawać w konflikcie z innymi konstytucyjnymi wartościami. To prawodawca winien tak ukształtować przepisy prawa, aby możliwym było rozstrzygnięcie tego konfliktu.

Prawo regulujące legalne przypadki terminacji ciąży musi więc stanowić wyważenie pozostających w konflikcie dóbr, tj. życia ludzkiego na etapie rozwoju prenatalnego i życia, zdrowia bądź wolności kobiety. Wynikiem takiego ważenia dóbr są istniejące regulacje antyaborcyjne.

Pragnę też zauważyć, że brak jest międzynarodowego konsensusu dotyczącego statusu normatywnego embrionu ludzkiego i zakresu, w jakim dopuszczalna powinna być terminacja ciąży. Dla przykładu wskazać można, że Europejski Trybunał Praw Człowieka stoi na stanowisku, że nie jest celowym rozstrzygnięcie kwestii statusu normatywnego życia ludzkiego przed narodzeniem na poziomie europejskim, zaś zadanie to pozostawia krajom członkowskim. Z kolei Karta Praw Podstawowych UE, która, odwołując się do dorobku Rady Europy i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE nie rozstrzyga najbardziej kontrowersyjnych zagadnień (w tym tych dotyczących początku osobowego bytu człowieka), wyraża jedynie zasadę ochrony godności, która, jak się wydaje, przysługuje także istotom ludzkim. Z drugiej strony w ocenie Komitetu Praw Osób z Niepełnosprawnościami ONZ istniejące w niektórych krajach regulacje prawne

⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 maja 1997 r., K 26/96, OTK ZU 1997, nr 2, poz.19.

⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 30 września 2008 r., K 44/07, OTK-A 2008, Nr 7, poz. 126.

dopuszczające terminację ciąży w przypadku wad płodu mają charakter dyskryminujący, ponieważ różnicują stopień ochrony życia człowieka na jego prenatalnym etapie rozwoju⁶.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik nie dostrzega podstaw do skierowania wniosku o podjęcie prac legislacyjnych mających na celu **zmianę przepisów ustawowych dotyczących przerywania ciąży**⁷. Niemniej w ocenie RPO ewentualna nowelizacja winna być **bezwzględnie poprzedzona rzetelną, otwartą, publiczną debatą, podczas której zainteresowane strony będą mogły przedstawić swoje racje**. O potrzebie dyskusji i braku społecznego konsensusu świadczy chociażby fakt, że zarówno pod projektem „Ratujmy kobiety”, jak i „Zatrzymać aborcję” popisały się setki tysięcy osób. **Debata taka stanowić zaś powinna podstawę dla podjęcia decyzji przez władzę ustawodawczą w demokratycznej i partycypacyjnej procedurze legislacyjnej.**

2 parąm

DYREKTOR ZESPOŁU

Miroslaw Wróblewski

⁶ Zob. United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities, *Comments on the draft General Comment No36 of the Human Rights Committee on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights*.

⁷ Warto zauważyć, że już obecnie trwają prace legislacyjne zmierzające do zmiany ustawy (zob. obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, druk sejmowy nr 2146).